

Kamden K. Strunk, Leslie Ann Locke (editors), Research Methods for Social Justice and Equity in Education, Cham, Palgrave Macmillan, 2019,

PRZEGLĄD KRYTYCZNY
2022 / 4(1): 71–76
ISSN: 2657–8964
DOI: 10.14746/pk.2022.4.1.6

Krzysztof Sawicki¹

¹Uniwersytet w Białymstoku, Wydział Nauk o Edukacji, Świerkowa 20, 15-328 Białystok. ORCID: 0000-0002-8192-9975, Email: k.sawicki@uwb.edu.pl

SŁOWA KLUCZOWE: metodologia badań społecznych, sprawiedliwość społeczna, gromadzenie danych, analiza danych, projektowanie badań

Na rynku wydawniczym co i rusz pojawiają się publikacje z zakresu metodologii badań, które stanowią kompilacje różnych szkół, koncepcji czy metod gromadzenia danych. Recenzowana książka to przykład pracy zbiorowej odnoszącej się do wielu aktywności badawczych, dla których wspólnym punktem odniesienia jest triada pojęć: edukacja, równość oraz sprawiedliwość społeczna. Jest to praca szczególna, ponieważ udało się w niej połączyć dość zróżnicowane podejścia badawcze w jedną, spójną całość. Nie znajdziemy w niej dyskusji o wyższości metod ilościowych czy jakościowych. Treść książki to zharmonizowana polifonia treści poświęcona wykluczeniu i partycypacji (zwłaszcza w wymiarze edukacyjnym) tych środowisk i grup, które są niejednokrotnie spychane w codziennych praktykach na społeczne peryferia.

Na wstępie warto poświęcić kilka słów redaktorom monografii. Kamden K. Strunk jest adiunktem na Uniwersytecie Auburn, gdzie prowadzi zajęcia na temat metod ilościowych w badaniach edukacyjnych. Jego zainteresowania badawcze oscylują wokół zagadnienia tożsamości (płciowej, etnicznej), sprawiedliwości społecznej i równości w edukacji. Z kolei Leslie Ann Locke jest zatrudniona (również jako adiunkt) na Uniwersytecie Iowa. W swoich badaniach (realizowanych w duchu metodologii jakościowej) zajmuje się edukacją uczniów z grup marginalizowanych oraz polityką edukacyjną opartą na zasadach równości. Dwie reprezentowane przez redaktorów odmienne perspektywy metodologiczne zaowocowały ciekawym doбором autorów oraz treści książki.

Autorzy podzielili zgromadzone teksty na trzy części, poświęcone kwestiom teoretycznym i filozoficznym, modelom gromadzenia i analizy danych oraz opracowywaniu i rozwijaniu projektów badawczych. Każda z nich zawiera od pięciu do dziesięciu roz-

działów. Układ treści jest przejrzysty, zasadny i sprawia, że każdy odbiorca bez względu na poziom rozwoju warsztatu badawczego znajdzie w niej informacje ważne oraz inspirujące do dalszych eksploracji.

Część pierwszą książki rozpoczyna tekst pt. „Re-positioning Power and Re-imagining Reflexivity: Examining Positionality and Building Validity Through Reconstructive Horizon Analysis” autorstwa Meagan Call-Cummings i Karen Ross. Dla autorek refleksyjność jest sposobem postrzegania przez badaczy ich pozycji w świecie w relacji do innych osób, zwłaszcza tych, które są odbiorcami badań. Autorki przybliżają koncepcję *reconstructive horizon analysis* (RHA) umożliwiającą badanie przyjmowanych za pewnik twierdzeń konstruowanych przez badaczy i osoby badane. Ich zdaniem jest to perspektywa pozwalająca na budowanie relacji dialogicznych. Poza ogólnoteoretyczną charakterystyką autorki prezentują cztery przykłady zrealizowanych przez siebie badań terenowych, przybliżając przez to specyfikę preferowanego podejścia.

Z kolei Laura Parson w rozdziale zatytułowanym „Considering Positionality: The Ethics of Conducting Research with Marginalized Groups” zwraca uwagę na wyzwania etyczne i ewentualne przeszkody metodologiczne jakie stoją przed badaczami podczas realizacji projektów z reprezentantami grup zmarginalizowanych. Autorka przybliżyła istotę prowadzenia badań z perspektywy bycia reprezentantem grupy uprzywilejowanej, tego, jak ta pozycja może utrudniać formułowanie pytań badawczych, udział w projekcie czy raportowanie wyników.

Elena Aydarova w tekście pod tytułem „Flipping the Paradigm: Studying Up and Research for Social Justice” stawia tezę, że badacze skupiają się w szczególności na doświadczeniach i ekspresji przedstawicieli grup marginalizowanych pomijając reprezentantów szeroko pojętej władzy, którzy poprzez swoje praktyki tworzą i wzmacniają relacje oparte na nierówności i niesprawiedliwości. Dodatkowo, autorka wskazuje praktyki badawcze umożliwiające opracowanie oraz implementację projektów badawczych adresowanych do tego pomijanego obszaru społecznego.

Kolejne dwa rozdziały są poświęcone szczególnym kwestiom związanym z defaworyzacją. Pierwszy z nich autorstwa Kenzo K. Sung oraz Natoyi Coleman to syntetyczna analiza *Critical Race Theory* (CRT) zawierająca trzy części: opis koncepcji i charakterystykę terminologii, ujęcie historyczne zagadnienia oraz inklinacje CRT dla edukacji. Autorki umiejętnie przechodzą w narracji od analizy relacji opartych na podporządkowaniu ku implikacjom na rzecz redefinicji aktualnych wyzwań przed jakimi stoją badacze uwzględniający kontekst sprawiedliwości społecznej. Christian D. Chan, Sam Steen, Lionel C. Howard i Arshad I. Ali w tekście „Disentangling the Complexities of Queer Theory and Intersectionality Theory: Research Paradigms and Insights for Social Justice” starają się nakreślić różnice pomiędzy wskazanymi w tytule podejściami teoretycznymi. Podkreślają ich paradygmatyczną i koncepcyjną odrębność która – ich zdaniem – jest stosunkowo często niezauważana.

Na szczególną uwagę w tej części zasługuje tekst „Using Critical Theory in Educational Research” Kamdena K. Strunk i Jasmine S. Betties. To syntetyczne studium teorii krytycznej, wzbogacone przykładami jej zastosowania w badaniach edukacyjnych. Jak zauważają autorzy: „Chociaż w tym krótkim rozdziale trudno uchwycić złożoności i długą historię teorii krytycznej oraz podejść do pedagogiki krytycznej, to naszym

celem jest zapewnienie użytecznego wprowadzenia i przybliżenia zasobów dla tych osób, które chcą realizować badania zgodnie z tą perspektywą”. Należy stwierdzić, że ten zamysł udało się autorom zrealizować doskonale.

Danielle T. Ligocki w tekście „Viewing Research for Social Justice and Equity Through the Lens of Zygmunt Bauman’s Theory of Liquid Modernity” przybliży odbiorcom baumanowską koncepcję płynnej nowoczesności. Jej zdaniem to istotna perspektywa do analiz aktualnych zmian społecznych, zwłaszcza w duchu partycypacji oraz refleksji nad fenomenem wykluczenia społecznego. Jak stwierdza: „W płynnej nowoczesności społeczeństwu bardzo brakuje głębokich, trwałych więzi i interakcji międzyludzkich. Bauman wyjaśnia, że nie ma granicy między życiem publicznym a prywatnym, poczucie wspólnoty prawie nie istnieje, zarówno ludzi jak i rzeczy cechuje jednorazowość, a duża część tej dyspozycyjności wynika z coraz większego braku wrażliwości w relacjach między ludźmi”. Ta część kończy się rozdziałem poświęconym refleksji krytycznej nad metodami badawczymi w działalności badawczej z zakresu sprawiedliwości społecznej (Lucy E. Bailey).

Część drugą książki rozpoczyna tekst Leslie Ann Locke „Typical Areas of Confusion for Students New to Qualitative Research”. Autorka dzieli się w nim swoimi przemyśleniami na temat wyzwania z jakimi muszą się zmierzyć studenci poznający arkana badań jakościowych a dotyczące: prawdy, obiektywności, uogólniania, pozycjonowania czy niejednoznaczności. Zawiera niezwykle cenne spostrzeżenia dotyczące zwłaszcza analizy danych z wykorzystaniem CAQDAS.

Kolejny rozdział został poświęcony badaniom partycypacyjnym. Shiv R. Desai zatytułowała go dość prowokacyjnie („Youth Participatory Action Research: The Nuts and Bolts as well as the Roses and Thorns”). Autorka prezentuje w szczególności emancypacyjny charakter badań partycypacyjnych omawiając ich tło historyczne i kluczowe cechy podejścia; dodatkowo przybliży głosy krytyczne i precyzuje wyzwania z jakimi potencjalni badacze i badaczki muszą się w tym zakresie zmierzyć.

Perspektywę krytyczną i poststrukturalną przyjęli Elizabeth J. Allan and Aaron R. Tolbert. W swoim rozdziale „Advancing Social Justice with Policy Discourse Analysis” zwracają uwagę, że analiza dyskursu w wymiarze politycznym (PDA) pozwala poznać w jaki sposób kształtuje on pozycje i role społeczne obywateli. W tym duchu przybliżają definicje i koncepcje PDA, charakteryzują metody badawcze przy okazji posiłkując się przykładami zastosowania opisywanej metodologii.

W tekście „Using Photovoice to Resist Colonial Research Paradigms” Susan Criland-Hughes, McKenzie Brittain oraz S. Megan Che przybliżają zastosowanie tytułowej metody w badaniach nad jednopłciowymi klasami gimnazjalnymi w małej szkole na południowym wschodzie Stanów Zjednoczonych. Uczestniczący w badaniach uczniowie zostali poproszeni o udokumentowanie swoich doświadczeń edukacyjnych za pomocą zdjęć i podpisów, a przesłane zdjęcia zostały zakodowane pod kątem tematów. Zdaniem autorek to istotne narzędzie umożliwiające budowanie współpracy i upowszechnienie głosu społeczności funkcjonujących na peryferiach.

James S. Wright w tekście „Re-introducing Life History Methodology: An Equitable Social Justice Approach” wskazuje historyczne powiązania współczesnych podejść metodologicznych z praktykami kolonizacyjnymi wskazując w szczególności na dwa

procesy: ekspansję i epistemobójstwo. Tytułowa metoda badawcza jest ważną propozycją metodologiczną wskazaną w analizie doświadczeń życiowych osób z grup marginalizowanych, zarówno na etapie gromadzenia jak i analizy danych. To metoda dająca możliwość zdobywania nowej wiedzy poprzez słuchanie i walidację doświadczeń grup pomijanych w edukacyjnym dyskursie.

Kolejne dwa rozdziały poświęcono badaniom ilościowym. W tekście „Quantitative Methods for Social Justice and Equity: Theoretical and Practical Considerations” Kamden K. Strunk i Payton D. Hoover zwracają uwagę, że metody ilościowe zarówno w przeszłości jak i obecnie są istotnym narzędziem pozytywistycznych działań opartych na hegemonii. Bardzo często są dehumanizujące i homogenizujące. Autorzy podkreślają, że w ostatnich latach są także wykorzystywane do działań emancypacyjnych i egalitarnych. W tym jednym z ważniejszych w tomie tekstów autorzy wskazują na możliwości stosowania metod ilościowych zorientowanych na działania równościowe wskazując zarazem praktyczne rozwiązania w tym zakresie i określając je mianem „sprawiedliwych badań ilościowych” (*Equitable Quantitative Research*). Z kolei w rozdziale „Large-Scale Datasets and Social Justice: Measuring Inequality in Opportunities to Learn” Heather E. Price opisuje jak wielkoskalowe zbiory danych mogą być przydatne do analiz nierówności edukacyjnych na poziomie szkoły średniej. W tekście przeanalizowano: CRDC (ang. *Civil Rights Data Collection*) dotyczące *Advanced Placement (AP)* i *International Baccalaureate (IB)*.

Tekst „X Marks the Spot: Engaging Campus Maps to Explore Sense of Belonging Experiences of Student Activists” autorstwa Carli Rosati, Davida J. Nguyen i Rose M. Troyer to ciekawa propozycja analizy map kampusu w połączeniu z wywiadem pogłębianym częściowo ustrukturalizowanym, co (zdaniem autorów) stanowi ciekawą opcję metodologiczną w zakresie badania życia akademickiego na terenie kampusu.

Bardzo interesujący jest tekst Argun Saatcioglu i Thomasa M. Skrtica poświęcony naznaczeniu społecznemu uczniów z mniejszości etnicznych z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim. Autorzy wskazują na silną nieproporcjonalność rasową i etniczną, która różni się w zależności od stopnia i rodzaju niepełnosprawności. Dodatkowo autorzy proponują inne potencjalne zastosowania proponowanego podejścia.

Część druga książki kończy się rozdziałem poświęconym roli badań mieszanych w edukacji („Transformative Mixed Methods: A Missed Opportunity”). Autorzy tekstu (Carey E. Andrzejewski, Benjamin Arnberg i Hannah Carson Baggett) analizują w nim wniosek aplikacyjny w zakresie studiów nad polityką i praktyką dyscypliny szkolnej w Alabamie wykazując rolę zrównoważonego zakorzenienia w modelu ilościowym i jakościowym, ale także to staje się motorem do działań badaczy na rzecz sprawiedliwości i równości. Trzeba podkreślić, że w części drugiej recenzowanej książki udało się dokonać syntetycznego ujęcia wielu podejść metodologicznych. Szkoda tylko, że zabrakło w nim tekstu poświęconego badaniom netnograficznym.

Ostatnia część książki pozostawia lekki niedosyt w zakresie liczby rozdziałów, ale i doboru treści. Rozdział „Writing, Race, and Creative Democracy” Timothy J. Lensmire’a to w moim odczuciu zbyt osobisty (choć z właściwym osadzeniem w literaturze przedmiotu) tekst opisujący doświadczenia edukacyjne autora, zgodnie z którymi –

jak stwierdza – „nienawiść do szkoły i miłość do koszykówki miały znaczący wpływ na moje życie i naukę”. Z kolei w tekście „Beyond White: The Emotional Complexion of Critical Research on Race” Cheryl E. Matias porusza kwestię wpływu różnic rasowych na życie akademickie. Autorka przybliżyła w swoim tekście trzy eseje ukazujące blaski i cienie tych relacji. Omawia je z nadzieją na uwrażliwienie osób zarządzających polityką edukacyjną na problemy uczniów i studentów wywodzących się ze środowisk mniejszościowych. Lolita A. Tabron w rozdziale „I Pulled Up a Seat at the Table: My Journey Engaging in Critical Quantitative Inquiry” charakteryzuje wykorzystywanie badań statystycznych na rzecz działań promujących niższą kulturę niektórych społeczności. Autorka stara się udowodnić, że to jednak broń obosieczna, służąca nie tylko establishmentowi, ale również umożliwiająca przeciwstawienie się opresyjnym praktykom edukacyjnym. Kristen A. Renn w tekście „Working with Intention and in Tension: Evolving as a Scholar-Activist” opisuje własne doświadczenia jako badaczki queer. Ten fragment książki cechuje znaczna doza subiektywizmu i sprawozdawczości. Ostatnim tekstem trzeciej części jest „Collaboration, Community, and Collectives: Research for and by the People” autorstwa Erica Davilla. Autor wskazuje na czym polega jego rozumienie pracy z i dla ludzi, rolę doświadczeń, które ukształtowały jego wrażliwość badawczą oraz działania podejmowane na rzecz szeroko rozumianej emancypacji. Książka kończy się słownikiem pojęć które są omawiane w poszczególnych rozdziałach.

Choć recenzowana publikacja sprawia wrażenie nierównej (dwie pierwsze części są silnie osadzone w literaturze, część ostatnia jest bardziej relacyjna, wspomnieniowa i sprawozdawcza), to stanowi znakomite kompendium wiedzy dla badaczy społecznych bez względu na poziom i stopień zaawansowania w kreowaniu własnego warsztatu. Godnym podkreślenia jest zabieg autorów, zgodnie z którym każdy rozdział zawiera omówienie praktycznego zastosowania prezentowanych założeń i treści, dodatkowo jest wzbogacony o zalecaną literaturę przedmiotu. Recenzowana publikacja to świetny przykład spotkania przedstawicieli różnych podejść metodologicznych, którzy zjednoczeni w duchu aktywności na rzecz równego dostępu do edukacji wypracowali znakomitą książkę przydatną w studiach nad współczesną edukacją.

BIBLIOGRAFIA

Strunk, Kamden K. & Leslie A. Lock, red. 2019. *Research Methods for Social Justice and Equity in Education*. Cham: Palgrave Macmillan.

